

HET WEZEN DER VRIJMETSELARIJ

EN HARE TAAK IN
DEN KOMENDEN TIJD

DOOR

A. E. THIERENS.

1914

N.V. ELECTR. DRUKKERIJ „LUCTOR ET EMERGO“
’s-Gravenhage.

B

8

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

0321 7830

14/11
5/222

974
158

S

9

HET WEZEN DER VRIJMETSELARIJ EN HARE TAAK IN DEN KOMENDEN TIJD

DOOR

8

A. E. THIERENS.

1914

N.V. ELECTR. DRUKKERIJ „LUCTOR ET EMERGO“

's-Gravenhage.

2

CHURCHILL COUNTY, N. C.

July 18th 1897

My dear Sir,

Een waas van geheimzinnigheid ligt over de Vrijmetselarij. Moge dit oorspronkelijk een noodzakelijke sluier geweest zijn, die beschermen moest tegen onbescheiden inmenging of erger, thans kan het zeker voor een groot deel een overbodig gebaar genoemd worden, dat eerder berekend schijnt op het wekken van nieuwsgierigheid, achterdocht en ontstemming, dan op het waarlijk beveiligen van wat der moeite loont, geweten te worden.

Ragon zeide reeds vijftig jaar geleden, dat de geheimen der Vrijmetselarij „in niets anders bestaan dan in herkenningsteekens” (*Orthodoxie Maçonnique* p. 293) die, zouden we er kunnen bijvoegen, nauwelijks zooveel moeite en aandacht waard zijn.

De Vrijmetselaren gaan voort met zich juist zoo te gedragen en te doen met hunne grepen en kenteekenen als hunne voorgangers deden, maar vergeten blijkbaar, dat de bouwwerken, door die voorgangers tot stand gebracht, thans voor de profane wereld openliggen, en aan deze zijn overgedragen ten gebruike, dat de inhoud van mysteriën eener vroegere tijdsperiode 'profaan' en publiek-eigendom zijn voor een volgende periode en dat derhalve de arbeid van de Vrijmetselarij moet bestaan in voortzetting van den arbeid. De taak van een vorige eeuw is niet de taak van de tegenwoordige, noch die van een volgende. Deze wereld is niet een wereld van louter 'geest', noch van louter 'stof'. En de Vrijmetselarij moet zoowel een innerlijk wezen bezitten, alsook eene uiterlijke werkzaamheid van zekeren aard aan den dag leggen. Niet slechts zinnebeeldige

manualen, noch ook handgrepen van practischen arbeid alléén, doch het ééne met het andere. Dat is klaarblijkelijk wat men verwachten moet te vinden. Een innerlijk wezen, dat — waar het hier een geestelijk instituut geldt — door alle eeuwen heen hetzelfde en onveranderlijk blijft; eene uiterlijke 'bouwkunst', die verandert met de behoeften der tijden.

Wat men uit de geschiedenis der Vrijmetselarij weet — en dan natuurlijk in den ruimsten zin en niet beperkt tot 1717 — is in eene enkele omschrijving aldus samen te vatten ongeveer: zij is eene instelling, die tracht door te dringen tot de hoogste geestelijke inzichten en daartoe hare leden op te voeden in hoofdzaak door middel van diepzinnige geestelijke voorstellingen, symbolische en ritueele. En omdat 'de hoogste geestelijke inzichten' universeel en cosmisch zijn, spreekt het vanzelf, dat men in de voorstellingen der Vrijmetselarij eene bron van cosmologie, psychologie en verheven moraal vinden moet en inderdaad vindt.

Gevolg van verhoogde geestelijke inzichten in den mensch is een hooger standpunt *als* mensch. En wij vinden vooral den nadruk gelegd, als verdere, bijzondere gevolgen van deze inzichten, op vrijheid van wil en vrijheid van denken, gepaard aan eene vrijwillige onderworpenheid aan de wetten van staat en maatschappij zoolang die niet indruischen tegen de reinheid van het eigen geweten; dan een streven naar nuttigen arbeid ten dienste der menschheid en naar verheffing van de menschheid door leering en onderrichting.

In de Vrijmetselarij worden aldus aangekweekt of opgewekt de eigenschappen, die noodig zijn om 'te bouwen aan den Grooten Tempel der Wijsheid' en, alzoo doende, wordt aan dien tempel zelf gearbeid. Men moet den innerlijken arbeid dus wel onderscheiden van de uiterlijke bouwwerken, die tot stand komen als gevolgen van den innerlijken geestetoestand. Onder deze uiterlijke bouwwerken, die men gevolgen van den 'maçonnieken geest' kan noemen, zijn in de eerste plaats de onderwijs- en kunstinstellingen in vele landen en de kunstwerken van velerlei menschelijke scheppingskracht. Sprekende getuigen van den zin voor uiterlijken maçonnieken arbeid zijn o.a. Johan Amos Comenius en Sir Francis Bacon.

Kenmerkend voor de Vrijmetselarij is de vrijheid, die zij haren leden laat om de kennis te zoeken met eigen kracht en te verstaan met eigen middelen en geestvermogens, te zien uit hun eigen gezichtspunt. Toch heeft zij nooit gemist in hare symbolen en ritualen de voorstellingen van onveranderlijke en universeele wetten, die bóven alle persoonlijke meeningsverschillen *zijn* en juist daarom de rijke inhoud van deze instelling ter verlichting van de menschheid mogen genoemd worden. Om die reden alléén zijn deze symbolen en ritualen geschikt en in staat om *verschillende* menschen en inzichten in werkelijkheid te *veréénigen* zonder dwang van dogmatiek.

Naast de onwrikbaarheid der cosmische wetten van Wijsheid en Liefde, die zij tracht uit te beelden en waaraan géén der leden, van welke orde ook, iets vermag te veranderen, laat de Vrijmetselarij allen leden volkomen vrijheid om daarvan te nemen en te verstaan wat zij kúnnen. Vandaar, dat deze wetten en begrippen niemand tot dogma's kúnnen worden. En duidelijk spreekt uit deze houding der Vrijmetselarij het juiste en diep-menschkundige inzicht, dat alleen wat uit eigen vrijen wil, met eigen vermogens en zonder dwang van buiten is verworven, deugdelijke eigen kennis en karakterbezit kan zijn.

Men noemt het eerste 'landmerk', waarop de Vrijmetselarij zeilt, de Groote Wet; het tweede kan men gevoegelijk noemen dit beginsel van vrije ontwikkeling. Als een derde zou men kunnen noemen de bereidwilligheid om de menschheid te dienen in hare ware belangen en aan hare verheffing mede te arbeiden.

De Vrijmetselarij staat dus uit zich zelve nooit *tegenover eenigen* godsdienst, wetenschap of wijsbegeerte: zij tracht die allen te dienen en te verlichten. Ja, men kan wel zeggen, dat zij in haar ware wezen het hart van die drie is. Maar zij vindt natuurlijk als tegenstanders allen die, op een of anderen grond, trachten de menschheid in onwetendheid te houden, te onderwerpen aan hunne *persoonlijke* verlangens of inzichten en te beperken in hare vrijheid van ontwikkeling. Dit laatste wordt vaak verdedigd op religieuze, of liever 'theologische', gronden.

Hoewel tegenóver deze elementen staande, behoort de Vrijmetselarij ze niet direct te bestrijden. Wanneer men een kamer wenscht te verlichten, is het voldoende, een lamp te ontsteken.

Overbodig mag het heeten, op eenige andere manier de 'machten der duisternis' te bestrijden. Nu kan het echter gebeuren, dat men u op alle mogelijke manieren zal trachten te verhinderen, die lamp te gebruiken. En niet alleen kan het, maar het zal steeds op zekere hoogte der menschelijke evolutie gebeuren. Een eerste vereischte voor een werkzame Vrijmetselarij is dus, aan de menschheid te verzekeren het vrije gebruik van hare lampen en dan haar te leeren, deze met olie te vullen. Heeft zij onder haar bereik de middelen tot verlichting, dan kan zij licht maken en het verder aan de Natuur overlaten, de oogen te oefenen in het zien, en aan de menschelijke geestkracht, bij dat licht verder te arbeiden.

Duidelijk vinden wij in de ontwikkelingsgeschiedenis der Europeesche volken den strijd der Vrijmetselarij om de vrije-gedachte, de 'vrijheid des geloofs' en de 'vrijheid van onderwijs en drukpers'. Deze zakelijke vrijheden, belichaamd in staatsrechtelijke wetten, zijn de bedoelde middelen, die in de allereerste plaats noodig zijn om een hooger individueel bewustzijn te doen ontplooiën. Zulk een strijd verschijnt in heel Middel- en West-Europa in den tachtig-jarigen en dertig-jarigen oorlog. De prinsen van Oranje, graven van Nassau, de graven van Solms en Anhalt, de Zweedsche rijkskanselier Oxenstierna en zijn koning, verder mannen als Hugo de Groot, Comenius, Giordano Bruno, Bacon, Leibnitz en vele anderen o.a. Fransche Hugenoten komen voor in de onlangs door dr. Ludwig Keller gevonden ledenlijsten van een groot maçonniek verbond, dat een daadwerkelijken strijd voerde om de vrije individueele ontwikkeling, waarbij het zich daadzakelijk tegenover de Kerk van Rome en hare politieke volgelingen geplaatst vond. Die strijd in de zestiende en zeventiende eeuw bereidde Duitschland, Zweden, Nederland en Engeland voor tot eene nieuwe ontwikkelingsperiode. Het 'protestantisme' dezer landen was slechts een zeker soortelijk gevolg van die beweging, en niet eens in allen deele als de gelukkigste en meest volmaakte uiting van dit algemeen humanisme te beschouwen, welks geest men beter vindt geteekend in Comenius' '*Pansophia*'. Sommige zeggen, dat dit werk en Bacon's *Nova Atlantis* de inspiratie gegeven hebben tot het Engelsche maçonnieke Constitutie-boek van Desaguliers en Anderson in 1725.

Aan het einde der achttiende eeuw werd de Amerikaansche

Republiek en daarmee een nieuwe beschavingsperiode gegrondvest door de vrijmetselaars Washington en Lafayette met hunne medestanders.

Frankrijk, waar de beweging in de zeventiende eeuw mislukte, tengevolge van de zwakke houding van Henri IV, moest de crisis nog doormaken aan het einde der achttiende, toen het andermaal de maçonnieke genootschappen waren, die de maatschappelijke omwenteling voorbereidden en leidden. Dat het ditmaal in een zoo hevige sociale stuiptrekking ontaardde was stellig niet in de eerste plaats aan deze genootschappen, maar aan den hardnekkigen en *zéér* diep gewortelden tegenstand te wijten. Wij zien ook in de negentiende en twintigste eeuw nog de maçonnerie in Frankrijk zeer sterk op maatschappelijk en politiek terrein werkzaam. Met uitnemend gevolg o.a. in de opvoedings-beweging. De geleidelijke regeneratie in Spanje volgens 'liberale' beginselen en de ontworsteling van dit land aan een zwaren druk van 'kerkelijken' aard, zoowel als de omwenteling in Portugal en de Jong-Turksche beweging, zijn voor het grootste deel door de maçonnieke genootschappen gedreven en geïnspireerd. Het beoordeelen van de details dezer maatschappelijke bewegingen en hunne mate van welslagen, ligt niet op onzen weg. Wij moeten alleen constateeren, dat hier de Vrijmetselarij, in het algemeen gesproken, aan het werk is en practischen, daadwerkelijken strijd voert op maatschappelijk gebied. En gaarne willen wij er bij voegen, dat dit, zoover wij de toestanden kunnen beoordeelen, ten zeerste noodig scheen. In geen geval dus valt hierover o. i. een afkeurend oordeel uit te spreken.

Maar eene andere en nieuwe era breekt voor de Vrijmetselarij aan, zoodra zij aan de maatschappij die wetten bezorgd heeft, die persoonlijke vrijheid in de uitoefening van den 'godsdienst' en in de beoefening der wetenschap en wijsbegeerte waarborgen. Dán vangt eerst hare ware taak aan; deze maatschappelijke evolutie en werkzaamheid was niet anders dan de voorbereiding, de grondslag, voor haar eigenlijk bouwwerk, den innerlijken 'Tempel van Wijsheid', die der menschheid geestelijke toevlucht en 'vaste burcht' is.

Het is onbillijk, aan den bouwmeester die fundamenteën legt, te verwijten, dat hij in de modder werkt, waar hij palen moet

heien en dat zijne werklieden daarbij met die modder besmeurd worden. Maar eene Vrijmetselarij, die vergeet of nalaat, verder den bouw op 'te trekken, nàdat de fundamenteën gelegd zijn, verzuimt natuurlijk hare ware taak en wordt een leege, holle organisatie, waarin noodwendig, omdat de ware en gezonde drijfveeren ontbreken, ongezonde en ongewenschte motieven gaan binnen sluipen en heerschen. En dit is het gevaar waarin, naar ons voorkomt, de maçonnieke organisaties in alle Noordelijke landen verkeerden, waar de bedoelde grondslag reeds gelegd is, maar waar in onzen tijd over het algemeen nog te weinig besef schijnt doorgedrongen van wat nu verder te doen staat. Men bevindt zich nu alleen met zijne symbolen en ritualen en kan aan den waren 'tempelarbeid' beginnen.

Al zal een vrijmetselaar door alle eeuwen heen een waarlijk 'vrijzinnige' en een 'vrij-denker' zijn en deze eigenschappen dus ook in zijn huiselijk, maatschappelijk en politiek leven aan den dag leggen, zoo is het toch nog eene andere kwestie, of de Orde zich bezig houdt met de politieke of met bepaalde maatschappelijke of ethisch-sociale vraagstukken. En wij gelooven, dat zoo lang zij daarmee doorgaat, nà den strikt vereischten tijd voor de grondslagen, zij haar diepere wezen onontwikkeld laat. Men moet zich in den tijd van voorbereiding schikken in het onvermijdelijke, maar het is natuurlijk een onloochenbaar feit, dat zoolang en zoodra de Vrijmetselarij belooft financieelen of maatschappelijken steun van welken aard ook, zelfs maatschappelijk-moreele steun of zelfs maar den schijn daarvan heeft, zij een toevluchtsoord wordt voor allen, wien deze steun eene welkome en tamelijk goedkoope bate is. Zoo gaat het in kerkelijke gemeenten evenzeer. Maar daar verduistert dit dan ook evenzoo den waren religieuzen zin der gemeente. Natuurlijk weet ieder vrijmetselaar en ieder religieus mensch in en buiten de kerk, dat men goed doet met behoeftigen te helpen en te steunen. Maar er gaan in Europa en Amerika in de laatste decennien stemmen genoeg op onder ethici en sociaal-idealisten, ongerekend nog de geheele sociaal-democratische beweging, welke bepleiten eene inrichting van de maatschappij zóódanig, dat geene behoeftigen meer bestaan kunnen behalve in gevallen van verregaande luiheid of onwil om te werken. Het idealisme der Vrijmetselarij

mag zich in dezen tijd niet vergenoegen met op dit peil te blijven, te minder waar zij, als 'Loge' de uitvoering van dit streven voor het grootste deel overlaten kan aan het particulier initiatief van bedoelde groepeerings, versterkt met al degenen onder hare eigen leden, die zich op dat terrein wenschen te bewegen. Reden te over is dit, dunkt ons, dat de Vrijmetselarij zich zooveel mogelijk ga ontlasten van deze bemoeiingen, die jaarlijks talloze ongewenschte of althans overbodige en onnutte elementen in hare gelederen kunnen voeren. Toch zouden wij niet willen ontkennen, dat de macht van eene *communis opinio* in eene maçonnieke Orde óoit zonder beteekenis kan zijn voor het openbare, profane leven, al bemerkt men dien invloed niet gemakkelijk in concrete zaken. Zulk een *communis opinio* is zelfs te beschouwen als de erfenis van vroegere maçonnieke geslachten en zal dus ook vanzelf — zij het onzichtbaar — op de bres staan ter verdediging en onderhoud van de bedoelde grondslagen, vroeger gelegd. Bovendien kan de Vrijmetselarij overal helpen door middel van het persoonlijk optreden harer leden, overal waar dit in de maatschappij noodig mocht zijn. Ja, de vrijmetselaar behoort in den eigenlijken zin een weldoener te zijn. Maar juist niet in de eerste plaats voor zijne logegenooten, omdat die in zekeren zin, juist als vrijmetselaren, een minimum van moreele en zelfs van economische onafhankelijkheid behooren te bezitten, en omdat een kenmerk van Vrijmetselarij moet zijn humanisme, 'weldadigheid' in alle beteekenissen, altruïsme, en men dus in elk geval diende te vermijden zelfs den schijn van 'collectief egoïsme', zooals het dezer dagen genoemd werd.

Begrijpelijk is het, hoe in de tijden van maatschappelijken strijd ook maatschappelijke steun onder de genooten van ééne orde optreedt en noodig is, om te voorkomen dat allen onder den voet van den tegenstander komen. Zelfs in onze dagen zijn in Nederland nog niet alle sporen verdwenen van een partij-bevoorrechtiging in den handel en zelfs in het winkeliersbedrijf. Maar er bestaat thans reeds eene publieke opinie in de meeste beschaafde landen, die zulk eene bevoorrechtiging niet alleen kinderachtig, maar ook onwaardig vindt. Het scheppen van dergelijke breede, onpartijdige begrippen in de publieke opinie is ten allen tijde het werk der Vrijmetselarij geweest. Des te meer te betreuren zoude het

zijn, wanneer eene maçonnieke organisatie ten slotte juist weer tegen de beginselen ging zondigen, die zij zelve of hare zusterorden in vroegere eeuwen heeft aangekweekt in een strijd tegen veel partijzucht en menschelijk egoïsme en ten koste van veel moeite en talrijke offers. Men zal reeds in beginsel een groot onderscheid moeten maken tusschen steun aan een partijgenoot, die valt in den strijd om het beginsel, en een à-prioristische partijzuchtigheid, die op economisch gebied schijnt front te maken tegen alle andersdenkenden. Wanneer eene geheime organisatie eenmaal den schijn gaat krijgen van te werken met onderlinge bevoorrechtiging, is het niet te verwonderen, dat idealistische lieden er zich van afkeeren en er zeker niets verhevens meer zullen gaan zoeken.

Nu willen wij tot recht verstand van de zaak er dadelijk bijvoegen, dat de beide in Nederland bestaande maçonnieke genootschappen, het 'Groot Oosten van Nederland' en de 'Algemeene Gemeenschappelijke Vrijmetselarij', in geen geval ook maar eenigszins aan candidaten, die zich bij hen aanmelden voor toelating, maatschappelijken of economischen steun voorspiegelen, in geen enkelen vorm. Maar een gewoonte is het wel hier en daar in maçonnieke kringen. En dan in onzen tijd een heel overbodige en daarom voor de Vrijmetselarij en haar innerlijken arbeid uiterst verderfelijke gewoonte. Want onweersprekelijk is de lagere menschelijke neiging om naar baten en ijdele onderscheidingen te jagen een motief voor velen — althans *te* velen! — om zulk een orde binnen te treden met andere motieven dan de ware. Zoo kan het bijvoorbeeld voor de Vrijmetselarij een ernstige belemmering in haar tempel-arbeid zijn, wanneer vorstelijke personen er aan deelnemen en er aldus op eenige wijze openbare 'voornaamheid' aan geven; waardoor het lidmaatschap 'modieus' of 'gedistingueerd' gaat schijnen, evenals dit het geval met het christendom is geweest, toen het gepromoveerd werd tot staatsgodsdienst van het Romeinsche Keizerrijk.

Men kan geene enkele bestaande orde of organisatie de vrijheid betwisten, te arbeiden op het niveau, dat zij verkiest in te nemen, maar de Vrijmetselarij is abstract en haar tempelarbeid is innerlijke arbeid. Deze arbeid komt eerst tot stand, wanneer de aandacht niet meer afgeleid wordt door uiterlijke 'politiek' of bewegingen naar buiten. Nu de

'vrijheid', noodig voor dien arbeid, is verkregen in vele landen — waaronder Nederland, Engeland, Frankrijk, Duitschland, Skandinavië en de Vereenigde Staten — en nu in die landen de 'publieke opinie' draagster en bewaakster is geworden van deze 'heilige bouwwerken', door de Vrijmetselarij van vroegere eeuwen voor de menschheid tot stand gebracht, nu behoort de Vrijmetselarij van heden aan haren wáren tempelarbeid te gaan en te blijven. Zij kán dat doen. Doet zij het niet, dan wordt het samen-komen in ceremonieelen vorm onder het geven van teekens en grepen een spel, dat weldra beneden het peil van den gemiddelden denkenden mensch van onzen tijd zal liggen, een bouwen van kaartenhuizen, waaraan geen frissche menschelijke geest meer eenige voldoening kan vinden.

Zoo zegt alweer Ragon in zijn hiervoren, aangehaald werk — en Ragon is een in maçonnieke kringen bij uitstek gezaghebbend en hooggeacht auteur! — dat hij bevonden heeft bij de meeste en voornaamste vrijmetselaars in verschillende landen, die hij bezocht „dat hunne profane geleerdheid verre staat boven hunne maçonnieke kennis" (*Op. cit.*, p. 1—2).

En aldus worden ook weder heele categorieën, en wel juist de ideëel-intellectueel gestemde menschen, buiten de Vrijmetselarij gehouden. Onberekenbare schade lijdt de orde, wier poort op deze wijze gesloten wordt — *nolens volens* — voor hen, die er om hunne innerlijke motieven, het allereerst in thuis behooren en die men met eenig recht 'vrijmetselaars van den bloede' zou kunnen noemen, in tegenstelling met hen, wier eenig maçonnieke eigenschap ligt in van buiten geleerde doch niet verstane kenteekenen.

Is dan Vrijmetselarij uit den tijd, omdat een bepaald bouw-werk geeëndigd is, bepaalde fundamenten gelegd zijn en zekere groepen van de bouwlieden zich op die fundamenten behagelijk ter ruste gezet hebben? Wel allerminst natuurlijk! — want de Vrijmetselarij is immers eeuwig en onvergankelijk die geestes-houding in den mensch en ... ook in de Schepping als gehéél, die opbouwt, steunt, helpt en licht brengt, orde uit chaos schept, steeds op hooger niveau en aldus leven en bewustzijn 'opvoert naar een hooger oord'. Nooit kan Vrijmetselarij 'uit den tijd' zijn, want zij gaat bóven tijd uit. Nooit kunnen hare groote landmerken van Liefde en Wijsheid misplaatst zijn, zoolang er

nog één menschenziel lafenis zoekt aan de Bron van alle Kennis. Nimmer kan de wereld inspiratieve kracht missen.

Maar het zou kunnen zijn, dat, indien de eene bestaande orde vergeet of nalaat hare oude 'landmerken' te handhaven, eene andere tot stand komt, die de taak overneemt, want Vrijmetselarij geeft 'vorm' aan de immanente idee, en zoolang als het idealisme immanent blijft in den mensch, zal het trachten vormen te vinden om tot uitdrukking te komen en zal het geen betere uitdrukking vinden, dan de verheven symbool-vormen, die den inhoud der practische Vrijmetselarij uitmaken; geen betere uitdrukkingen dan die, waarin de Universeele Wetten van het Zijn en het Wezen der Schepping zoo klaar en eenvoudig mogelijk liggen uitgedrukt.

De toestand is thans zóó, dat inderdaad vele idealisten, die er in móesten zijn, buiten de Vrijmetselarij blijven staan, en velen die er cenmaal in zijn, gevoelende dat er iets in *is*, dat er thans niet uitkomt, zich stellen de klassieke vraag 'wat nu'?

Wat er nú voor zakelijke dingen gebeuren moeten of zullen, zullen wij hier zeker niet trachten te omschrijven, nòch ook aan eenigerlei voorspellingen ons wagen. Maar het komt ons voor, dat men geen vaandel in den steek laat, dat met zooveel eere den heelen strijd van het menschedom — den strijd om het Licht! — gewapperd heeft, bóven alle partijhoofden uit. Het is alleen de vraag, hóe men het redden moet en wie er zich om heen zullen scharen.

Zoo zij dan dit een oproep daartoe:

Gij, die de menschheid liefhebt en haar dienen wilt, gij, die uwe vlag van Vrije-Metselarij aan den Tempel van Wijsheid liefhebt — gij, Vrije Metselaren in en buiten maçonnieke genootschappen, vereenigt u. Komt weer samen onder uwe vlag. Geeft gehoor aan wat het hart u zegt en roept de rede te hulp. Vereenigt u allen binnen de orden en hare loges, die de poorten voor u hebben geopend of nog zullen willen openen. Zegt niet, dat de Vrijmetselarij is, wat onwetenden er hier en daar, binnen en buiten de poorten van verteld hebben. Maakt gij er van, wat gij wéét dat het behoort te zijn. Waar een wil is, daar is een weg.

Wij zouden onrecht doen aan de bestaande orden — in Nederland de beide bovengenoemde — wanneer wij niet ten volle erkennen, en die erkenning wenschen wij ook hier openlijk uit te spreken, dat er onder hare leden hier en daar een ernstig zoeken bestaat naar wat men het landmerk van de nieuwe era zou kunnen noemen. Wij zouden het willen wagen, hun daarin met de meeste bescheidenheid een raad aan te bieden — uit twee deelen bestaande. *Allereerst* betreffende de geheimzinnigheid. Wanneer eene instelling uitsluitend ideële doeleinden heeft, dan bestaat er geen reden om daarover zoo groote geheimzinnigheid in acht te nemen, in een tijd waarin de geloofsvervolgingen en *auto-da-fé's* afgeschaft zijn. Er is evenmin reden tot geheimhouding als aanleiding tot demonstratieve kenbaarheid, omdat zulk eene orde of instelling alleen waarde heeft voor het innerlijk leven van hare leden en dat der menschheid in 't algemeen. De maçonnieke schrijvers, die het meest blijken geven van diepe studie, leiden de Vrijmetselarij niet af van de Engelsche organisatie van 1717, noch van de bouwgilden der middeleeuwen of zelfs van de Tempeliers en Johanniter ridders, die allen, volgens hen, wel een rol spelen en bepaalde orden zijn in de groote maçonnieke lijn, doch van 'de Oude Mysteriën'. Trouwens hoe kan een goed vrijmetselaar ooit anders denken, wanneer hij zegt „te arbeiden aan den Tempel van Salomo”. Hij kan dan toch niet meenen arbeid aan een fysiek bouwwerk, dat reeds eenige duizende jaren geleden in puin gevallen is, zoo het al ooit als fysiek bouwwerk bestaan heeft, maar moet noodwendig bedoelen den arbeid aan een ideëel gebouw, den Tempel van Wijsheid, die eeuwig bezig is tot stand te komen in de menschelijke ziel en in het menschelijk ras als geheel. Dit eeuwige bouwwerk werd niet uitgevonden in 1717 noch duizende jaren geleden. En als mevr. Blavatsky en andere auteurs spreken van de 'Oude Mysteriën', doelen zij op een tijd, waarin klaarblijkelijk het begrip van wat 'mysterie' is, juist werd opgevat dan thans. Van die Oude Mysteriën dan zegt bijv. mevr. Blavatsky in de *Secret Doctrine*, ongeveer het volgende: men maakte er nooit een geheim van, dat er in de Tempels, waar men alleen trachtte op te voeren tot 'deugd', diepere kennis te verkrijgen was. Dit was algemeen bekend. Men sloot

alleen den Tempel zelf en de documenten af voor de 'profane' wereld, die zich er nog niet toe aangetrokken gevoelde — wat billijk is en pedagogisch-juist genoemd moet worden.

Het komt ons voor, dat dit ook thans en immer de houding moet zijn van eene vrijmetselarij, wier doeleinden alléén ideëel zijn en die derhalve geen bezit hééft, dat geroofd kan worden. Háár lidmaatschap beteekent eene 'Verplichting', die een voorrecht kan genoemd worden in geestelijken, nimmer in persoonlijken of materiëlen zin. En die 'Verplichting' is haar eenig geheimnis. Geen geheim dus, dat een bezit kan zijn, maar dat een plicht is. En dit is de beteekenis van het geheim van alle geestelijke of 'occulte' genootschappen en broederschappen: het geheim moest bewaard worden om aan anderen niet op te leggen wat te zwáár voor hen te dragen ware en wat zij nog niet uit eigen vrijen wil op zich vermochten te nemen.

Dat is het voornaamste aspect van het maçonnieke geheim. Er is natuurlijk ook dit andere aspect van dezelfde feitelijkheid te geven: Wanneer een medicus zou willen verklaren, wáárop in een bepaald geval zijne diagnose berust, zal hij bijna immer ondervinden de onmogelijkheid, aan een leek den juiste indruk en de juiste waardeering van zijne diagnostische motieven bij te brengen. De leek mist eenvoudig de elementen tot begrijpen in de meeste gevallen en dit gebrek aan kennis in hém is het 'geheim' van den dokter, dat door dezen niet verbroken kán worden zonder misverstand in plaats van kennis te zaaien en daarmee zelfs aanleiding tot ernstige gevaren te scheppen. Zoo is ook de onwetendheid van den 'profaan' en diens gemis aan innerlijke rijpheid van ervaring het 'geheim' der Mysteriën. Men kan geen goed doen door symbolische voorstellingen en algemeene begrippen, welke inderdaad, gelijk de diagnose van den therapeut, synthetische eindpunten zijn van lange lijnen van ervaringsfeiten en van veel zakelijk weten, over te leveren aan hen, die de schakels missen, welke tot zulke synthesen voeren. Zij kunnen ze alleen misverstaan, en er een verwrongen beeld van maken. Maar veel grooter dan waar het fysieke geneeskunde betrof, moet het gevaar hier zijn, waar de misverstanden zullen liggen op het gebied van het zieleleven. Vandaar natuurlijk de gedrochtelijke bijgeloovigheden, die over de Vrijmetselarij zijn opgeschoten in de verbeelding van lagere volksklassen.

Wie uit Liefde tot de Wijsheid komt en wie bereid is om met de kennis en het inzicht ook op zich te nemen de verantwoordelijkheid, welke daaraan noodwendig en natuúrlijk verbonden is, die zal vanzelf en 'vrijelijk' het mysterie vinden, dat geen ander is dan de innerlijke voldoening van iets goeds tot stand te kunnen brengen. Niemand trede eene maçonnieke orde binnen met andere oogmerken dan die van liefde tot de menschheid en om een plicht op zich te nemen te haren dienste. En de besturen van Orden en Loges waken er voor, dat alleen deze motieven toegang verleen en door hunne poort. Dan is het Geheim gewaarborgd.

Ten andere: wil de Vrijmetselarij in een bepaalden tijd licht brengen, dan moeten hare leiders zich kunnen uitdrukken in de taal van den tijd en daarin kunnen neerleggen, althans voor zooverre dat doenlijk is, iets van de kennis dier Universeele Wetten. De inhoud der symbolen en ritualen moet levend voor hen zijn. Studie en begrip van 'Occultisme', Cosmologie en geestelijke inzichten in het algemeen is noodwendig een deel van het uiterlijk werk der Vrijmetselarij in onzen tijd. Werken als *Isis Onthuld* en *De Geheime Leer* kunnen geen ongeschreven bladzijden meer blijven voor den vrijmetselaar van thans, evenmin als de boeken van Ragon, Waite, Buck en zoovele anderen, gezwezen nog van de theosofische, spiritistische, swedenborgiaansche en astrologische litteratuur, die niet tot gesloten maçonnieke bibliotheken beperkt is, en daarin ook nooit meer kan worden opgesloten, wat een reden te over is om van veel onnoodige geheimhouding af te stappen als overbodig en dus van verdere beteekenis ontbloot.

En wanneer in maçonniek verband, onder maçonniek symbool en ritueel de kennis wordt voorgesteld, die in zulke boekwerken is beschreven, maar die immer óók een levende kiem is, immanent in iedere menschelijke ziel, dan kan ze een levende waarheid worden in het midden der Loge, die dan ook iets te bieden zal hebben aan hen, die zich aan haar en aan de menschheid verplichten, een waardig loon naar arbeid.

December 1913.

